

T. Kiss Tamás: *Állami művelődéspolitikai az 1920-as években* Gróf Klebelsberg Kunó kultúrát szervező munkássága

... A munka, mint pályarajz is, mint szemléletábrázolás is, mint munkásságbemutató is a tisztas, jó munkák körébe tartozik. Jól látja, hogy a „gróf” igazában a főhivatalnok elithez, s nem a birtokos arisztokráciához tartozott. Vagyona egy kis-közepes dzsentribirtoknál sem több. S azt is, hogy – Szabó Dezső és szellemi rokonai felfogásával szemben – a hazai történelemhez és társadalomhoz tartozása, s e történelem és társadalom európaias átéltségű és mélyen intellektuális szemlélete határozta meg pályaválasztását éppúgy, mint egész tevékenységét is.

Katonának akarják nevelni, mint a legtöbb kisvagyonú főrangú társát. Ő hivatalnok lesz, politikus hivatalnok, előbb a belügyben. Berhlen, aki kétségtelenül jó emberismerő volt, hamar felfedezi benne a szociális érdeklődésű, humanisztikus szellemű embert. Viszonylag gyorsan emelkedik a kultuszminiszteri székbe. Dunántúli, s így jól érzékeli a maradék ország két felének műveltség-, iskolázottságbeli; s vele kereseti, foglalkoztatási különbségét. S egyben az egykori Monarchia nyugati feléhez képesti lemaradásokat is. Ezért lesz szívfűgye a falusi, a tanyasi iskola, s az Alföld két új egyeteme, kivált Szeged regionális kulturális központtá alakítása.

De ha érzékelt a Dunán-onnani területek elmaradottságát, érzékelt az egész országot is a Nyugathoz képest. Ezért hozta létre az ottani fővárosokban a magyar intézeteket. S ha volt fél-, akár kétharmadnyi revíziós, illúziós része sokszor szemére hányt „kulturálfőlény” elméletének, volt egy reális eleme-törekvése is, (amelyet egyébként a volt Monarchiáról szólván, az európai származású Kissinger volt amerikai külügyminiszter is érzékelt írásaiban, előadásaiiban): a Nyugat-Közép-Európához, a Bécshez, Prágához, Milánóhoz kötődésén át Nyugat-Európához kapcsolódás fokozása. Van ebben egyébként jeles elődje is. Az egykori közös pénzügyminiszternek, a rendkívül nagyműveltségű liberálkonzervatív Kállay Benjaminszónak a személyében, akinek Ivo Andrić szobrát szerette volna látni Szarajevó főterén.

Röviden: tárgyyszerűségével és többnyire reális ítélkezésével – nehézkés szerkesztettségére ellenére is – hasznos, értékes ez a munka.

(Magyar Művelődési Intézet - Mikszáth Kiadó, 1998. 224 old, 680 Ft) Részlet Németh G. Béla az *Élet és Irodalomban* 1998. augusztus 21-én megjelent (XLII. évf. 34. szám) könyvkritikájából.

„Ha húszas évek, akkor Klebelsberg - ez kézenfekvő a művelődéstörténeti monográfia alcíme nélkül is (Gróf Klebelsberg Kunó kultúrát szervező munkássága). Alig tehetünk egy-két lépést Magyarországon, hogy ne botlanánk olyan oktatási-művelődési intézménybe, amely ne az ő elszánt akaratának emlékműve lenne (egy olyan országban, melyben a kulturális költségvetés ritkán volt alkalmas a nemzeti büszkeség duzzasztására).

Az ő kultuszminisztersége idején igen. Gróf Klebelsberg különleges történelmi helyzetben alkothatt, álmodhatt, követelődhetett és lobbyozhatott a 10 százalékos (!) költségvetési hányadért. Trianon után sokan a *neonacionalizmusban* és a *kulturálfőlényben* látták a nemzeti integritás helyreállításának egyetlen esélyét (azt is alig titkolván, hogy a falusi népiskolák biztosíthatják egyben a fellelő katonai előképzés tárgyi, személyi, szellemi feltételeit). Persze, a sikeres művelődéspolitikusnak még így is sok terve maradt álom, mert azért a nagy adófizetők (és képviselők) hazafiságának még a „neonacionalizmus” korában is megmutatkoztak a határai, ha kultúráról volt szó. Mindazonáltal a *klebelsbergi életmű* messze túlnőtt azon a szerepen, melyet a *politikai forgatókönyv* szerint be kellett töltenie. Erről nem csupán épületek és intézmények, valamint „mecénált” tudósi-művészi életpályák tanúskodnak, hanem maga a példázatos nemesült személyiség is. Klebelsberg Kunó annak a sokoldalúan képzett, művelt, kreatív és céltudatos magyar köztisztviselőnek az ideálképe, aki szolgáljon ilyen vagy olyan politikai környezetben, ilyen vagy olyan politikai célokat, az aktuális jelszavak lobogója alatt nem csupán szónokol, hanem hat,

alkot, gyarapít – miként azt klasszikus reformkorunk alapító-adakozó szellemei sugallják újabb és újabb korok reformereinek.”

MMI-Mikszáth Kiadó, Budapest, 1998.

Trencsényi Imre könyvkritikája megjelent a *Magyar Népfőiskolai Társaság Művelődés - Népfőiskola - Társadalom* című negyedévenként megjelenő folyóiratában. (V.évf.2.szám, 1998.nyár.)

MŰVELŐDÉSTÖRTÉNET I-II.

Tanulmányok és kronológia a magyar nép művelődésének, életmódjának és mentalitásának történetéből

(Szerkesztette: B. Gelencsér Katalin) Tudás - Kultúra - Társadalom művelődési könyvsorozat (Sorozatszerkesztő: H. Kovács Éva) A Magyar Művelődési Intézet és a Mikszáth Kiadó könyvsorozata

A Magyar Művelődési Intézet Oktatási és Szakképzési Osztálya - H. Kovács Éva vezetésével - megjelentette a Tudás - Kultúra - Társadalom sorozat legújabb kötetét, mely a közművelődési szakemberképzésben tankönyvként használható. A könyv szerzői: Ancsel Éva, Kosáry Domokos, Glatz Ferenc, Németh G. Béla, Peter Burke, Andor Csaba, Mihail Bahtyin, Mircea Eliade, Roger Vaillouis, Németh János István, Bertényi Iván, Fodor István, Makk Ferenc, Engel Pál, Kristó Gyula, Dercsényi Dezső, Zádor Anna, Rajeczki Benjámín, Draskóczy István, Kovács Péter, Ágoston Gábor, Tóth István György, Szakály Ferenc, Pór János, Veliky János, Nemeskürty István, Gerő András, Hofer Tamás, L. Nagy Zsuzsa, Gelencsér Katalin, T. Kiss Tamás.

A könyv ára: 1800 Ft. Megvásárolható a Magyar Művelődési Intézet Szakkönyvtár és Információs Központjában Bíró Sándorné kiadvány-értékesítőnél (Tel: 201-3766/141.)

DURKÓ Mátyás: *Társadalmi kihívások és a felnőttnevelés funkciói*

Pécs Janus Pannonius Tudomány Egyetem Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Intézet 1998. 405.p.

Az utóbbi évtizedek magyarországi felnőttoktatási kutatásainak meghatározó személyisége újabb elméleti összefoglaló munkával jelentkezik. A könyv az utóbbi tíz év társadalmi-politikai átalakulásának szemszögéből tekinti át a felnőttoktatással szembeni új kihívásokat.

A kötet ára: 2000 Ft. Megvásárolható Dr. Durkó Mátyás címén: Kossuth Lajos Tudományegyetem Művelődéstudományi és Felnőttnevelési Tanszék 4010 Debrecen, Egyetem tér 1.

KULTURÁLIS ALAPTÖRVÉNY

KKDSZ Kiadó, Budapest

A dokumentumkönyv válogatás a törvény megalkotásáért folytatott küzdelem fontosabb irataiból, olvashatók benne: a Kormány által az Országgyűlésnek benyújtott törvénytervezet, a módosító javaslatok valamint a kivételes eljárás keretében a közel 400 módosító javaslatról a Kulturális és Sajtóbizottságban lefolytatott, minden fontos kérdést felvető és eldöntő vita teljes, szó szerinti szövege. A könyv tartalmazza az elfogadott és hatályba lépett törvény szövegét.

A könyv ára: 1000 Ft + ÁFA. Megrendelhető a KKDSZ Kiadótól. Címe: 1088 Budapest Puskin u. 4.